

УДК 327:339.9(477)(575.4)

## ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ І ТУРКМЕНИСТАНУ: ПОЛІТИЧНИЙ І ЕКОНОМІЧНИЙ ДОСВІД

Студ. Х. Тораєв, гр. БОА-1-16

Студ. В.Г. Пермінов, гр. БЕП-1-16

Науковий керівник проф. В.В. Бугас

Київський національний університет технологій та дизайну

**Мета і завдання.** Стаття присвячена розгляду еволюційного процесу становлення й розвитку двосторонніх відносин України і Туркменістану в політичній та економічній сферах, реальному потенціалу цих відносин та їхній перспективі. Автор аналізує рівень двосторонніх міждержавних відносин і визначає доволі цікаві і перспективні напрями їхнього поглиблення. Спеціальна увага приділяється питанню реструктуризації державного боргу України перед Туркменістаном, а також енергетичній проблемі. Особливу увагу Україна приділяє відносинам з Республікою Туркменістан, оскільки в них закладено низку стратегічних важелів, зокрема і альтернативних джерел постачання газу.

Туркменістан активно розвиває двосторонні відносини як з Афганістаном, Іраном, Туреччиною, так із Україною, Білоруссю, Росією і США. Основним зовнішньополітичним і торговельним партнером Туркменістану традиційно є Росія. Пріоритетними для себе Туркменістан вважає також відносини з Узбекистаном, Казахстаном, Іраном, Туреччиною, США, які презентують його інтереси на Заході, Францією, Індією та Китаєм.

Останнім часом спостерігається помітна активізація туркменської дипломатії на західному та азіатському напрямках і охолодження - на російському. Активна позиція багатовекторності підкріплюється низкою договорів та угод, зокрема зовнішньоекономічного характеру. Найважливішими з-поміж них є Угода про подальший розвиток міждержавних відносин з Україною, аналогічні документи підписані з Іраном, Афганістаном та ін. Дипломатичні відносини між Україною і Туркменістаном були започатковані 10 жовтня 1992 р. під час візиту Президента України Л. Кравчука до Ашгабату. Тоді ж укладено Договір про дружбу і співробітництво між країнами. Двосторонні відносини країн з 2014 р. відзначилися активними політичними та контактами на вищому рівні.

Співпраця України і Туркменістану в енергетичній сфері регулюється Угодою між Міністерством енергетики та електрифікації України і Міністерством енергетики та промисловості Туркменістану про співробітництво в галузі енергетики і промисловості на 1996-1997 рр. (січень 1996 р.). За угодою українські підприємства та організації мали брати участь в реалізації низки проектів, серед яких: будівництво лінії електропередач (ЛЕП), електричної підстанції "Сейді", ремонт енергетичного устаткування Марійської ДРЕС тощо. Головним виконавцем робіт з української сторони виступала Державна акціонерна холдингова компанія "Енергобуд". Наступною сходинкою розвитку українсько-туркменського співробітництва стало залучення до нього іранської сторони. Меморандум про тристороннє співробітництво між Україною, Туркменістаном та Ісламською Республікою Іран був укладений в квітні 1995 р.

Туркменістан є однією з країн найбільшого імпорту в Україну, який становив наприкінці 1990-х рр. 750 млн дол., а у 2005 р. - 3,49 млрд. Нагадаємо, що 97 % українського імпорту становлять природний газ, продукти нафтохімії; майже дві третини експорту - це продукти харчування та засоби наземного транспорту.



Туркменський газ надходить в Україну транзитом через Узбекистан, Росію і Казахстан. Росія останніми роками ускладнювала процес постачання газу з Туркменістану в Україну. Дійшло навіть до зупинки транспортування газу через російську трубопровідну систему в Україну.

- Торговельний оборот між країнами у 2013 р. досяг 677,0 млн дол. Експорт - 542,1 млн дол., імпорт - 134,9 млн дол. Позитивне сальдо склало 407,2 млн дол. США. Експорт послуг у 2013 р. склав 146,5 млн дол., а імпорт - 34,4 млн дол. Основними статтями експорту в Туркменістан були продукція металургійної промисловості, агропромислового комплексу, машинобудівельної продукції, хімічної промисловості, а також меблів. В Україну ввозилися вовна, бавовна, текстиль, продукти нафтопереробки. За показниками першого півріччя 2014 р. торговельно-економічний оборот склав 218,8 млн дол. Сальдо позитивне - +209,8 млн дол. 1

- Туркменська сторона зацікавлена у розширенні співпраці з Україною. Договірні-правова основа спирається на 124 документи, більшість з яких стосується питань економічної співпраці. Приваблюють цю азіатську державу залучення українських фахівців до розвідувальних робіт в газоносних регіонах, сейсмологічних досліджень тощо.

- Перспективними напрямками співробітництва України і Туркменістану вбачається продаж українських труб (Харцизький трубний завод), газоперекачувальних агрегатів (НВО ім. Фрунзе, Мотор-Січ, Зоря), устаткування для заміни ізоляційного покриття на газопроводах, а також реалізація програм з капітального ремонту та реконструкції газотранспортної системи Туркменістану.

- Розгортається співпраця "Нафтогазу України" з держконцерном "Туркменнафта", першим етапом якої можна розглядати надання сервісних послуг у нафтогазовій сфері на заході Туркменістану - участь у розробці покладів Корпедже.

- Українські спеціалісти вели розвідувальні роботи в газоносних регіонах і будують дві розвідувальні свердловини в рамках геологічних завдань ГК "Туркменнафта". Сейсмологічні дослідження показали високу перспективність цього регіону, де буріння свердловинами на глибину 3800-4500 м здійснюють досвідчені українські фахівці.

#### **Висновки.**

Отже, держави обопільно зацікавлені в розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин. Водночас на шляху цього розвитку є як гальмівні чинники, так і певні суперечності. Серед них - недостатньо розвинута договірні-правова база двосторонніх відносин; відсутність узгодженої програми економічного співробітництва; надмірно широка присутність посередницьких структур третіх країн у схемі постачання туркменського природного газу в Україну, які не зацікавлені в розвитку українсько-туркменської співпраці; російська монополія на поставки туркменських енергоносіїв в Україну; наявність суперечностей між Росією і Туркменістаном щодо питань поставок туркменського газу на світові ринки.

**Ключові слова:** еволюція, відносини, реструктуризація боргу, політична сфера, безпека, енергетична проблема.